

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singvlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt IX. Semiplena probatio quando, & in quibus delictis sufficiens sit ad inquisitionem. Explicatio Innocentii tertij responso in Cap. Inquisit. & Cap. Qualiter, & quando. 2. De accusationibus.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

CAPVT IX.

Semiplena probatio quando, & in quibus delictis sufficiens sit ad inquisitionem.

Explicato INNOCENTII tertij responso in *Cap. Inquisit. & Cap. Qualiter, & quando. 2.*

De accusationibus.

Duplex esse probationis genus, alteram quod plena probatio, alteram quod semiplena vocatur, Juris utriusque professores uno ore fatentur: plena est, quam alio nomine perfectam omnibusque numeris absolutam DD. appellarunt, quæ quidem ad condemnationem Rei, (qualis est quæ in ore duorum vel trium testium consistit,) est omnino sufficiens. Altera inchoata atque imperfecta dicitur, quam semiplena Jurisprudentes nuncuparunt. Nunc quam vim semiplena probatio habeat, merito inquirimus, an inquam hæc æquivalcat infamiae, & indicij expressis, ita ut iudex semiplena probatione præcedente, possit juridicè inquisitionem formare?

Pro hujus dubij resolutione præmittere oportet, esse Juris principium, unum testem omni exceptione majorem, semiplenam probationem etiam in criminalibus facere, ut constat ex *L. Admonendi, ff. de Jurejurando*, ubi Bartolus numero 36. & communiter DD. in *Legge Bonæ fidei. C. de rebus creditis*, quod similiter affirmat Glossa, *L. 3. C. ad legem Juliam Majestatis*, ubi etiam communiter DD. affirmant, quos refert ac sequitur Gomezius *Tom. 3. Variarum resolutionum, cap. 1. n. 2. circa finem*, & communiter docent DD. utriusque Juris.

Testis igitur omni exceptione major, qui & idoneus, & integer alio nomine appellatur, ille censendus est, qui fide dignus, juratus, & de facto ipso de visu deponit, aut de auditu in his, quæ solo auditu percipi queunt, cujusmodi sunt blasphemiae, injuriæ, & similia; sive de alio sensu corporeo in his, quæ illo sensu percipiuntur. v. g. de olfactu, an aliquis vinum biberit, nec ne? vel quod pulverem sclopetarium fuisset odoratus; de gustu, quod vinum, acetumvè esset, quod gustavit: de tactu, an apprehenderit vestitum, vel nudum; ita ut testificetur de tempore, loco, alijsve circumstantijs substantialibus: præterea ut talis sit conditionis, ut nulla ei objectio, aut exceptio opponi possit, ut à testimonio repellatur, *Cap. Licet, de testibus, cum alijs Juribus*, ut probat Clarus, *quest. 2. 1. verbo, unus testis*, Penna in *Commentar. 1. 0. in 3. parte Directi. Inquisitio. verbo, voce autem, & Farinaccius q. 62. num. 1. & sequentibus*.

Unicus præterea testis omni exceptione major facit indicium plenum ad torturam, etiam si nulla alia indicia, sive levia, sive gravia concurrant, ut post alios Jurisperitos docent Julius Clarus, *q. 22. verbo, unum tamen*, & Farinaccius *q. 37. n. 54. & 58.*

In hac dubitatione sententia D. Thomæ *Sententia 2. 2. quest. 69. Artic. 2.* planè ea esse videtur, ad inquisitionem.

quod quando indicia non sunt evidentiæ, & nota, debent saltem probari per duos testes & con- testes ad hoc, ut sint certa, & indubitata.

Ex quibus infero, nihil magis, vel minus requirit ad probationes indiciorum, quam delictorum in se: ita ut si unus testis singularis facit semiplenam probationem, & duo testes con- testes plenam delicti, simili passu judicandum erit respectu indiciorum, & idem etiam servandum circa testes de auditu, & de probatione fama.

Ex quo secundo inferitur, quod duo testes deponentes de duobus indicijs remotis, nullatenus conjunguntur ad perficiendum unicum indicium, & similiter duo testes singulares de auditu non conjunguntur ad plenam probationem fama, vel alicujus indicij, ut dictum est.

Tertio infero, quod si unus testis deponit de fama, & alius de inimicitia, & alius de fuga, & sic de similibus, non conjunguntur ad plene probandum unum indicium, quod possit esse sufficiens ad torturam, ad quam esset sufficiens ex genere suo aliquod illorum indiciorum, si esset plene probatum per duos testes.

Neque obstat illa communis regula: singula quæ non prosunt, simul collecta juvant, igitur ex varijs indicijs resultabit unum sufficiens. Non probat, inquam, quia ut optime advertit Cærenius in sua *practica sol. 39.* hæc regula locum habet, quando illa sunt perfecta in genere suo, & sint plene probata, ut dictum est: unde fit ex superius dictis, quod testes singulares deponentes de pluribus indicijs, quorum quilibet indiciorum esset aliàs sufficiens ad torturam, si esset plene probatum, non debet movere iudicem ad torquendum reum, cum nullum præfactorum indiciorum per testes singulares sit plene probatum: idè nec simul collecta plura plene sufficiunt ad torturam. Verum est tamen, quod quando testes singulares deponant de indicijs adeo connexis, quod unicum integrant indicium perfectum sufficiens ad torturam, deveniri ad illam poterit: non ex vi singularium testium; sed ex connexione indiciorum, ut in exemplo de dicto vulnerato, & de duobus alijs dicentibus vidisse vulneratam fugientem, & cum ense sanguinolento patet.

Ex quibus ultimo inferitur, quod testes singulares de indicijs remotis, & levibus, de indicijs quamvis gravibus, non tamen connexis, nec se invicem complectentibus, nihil probant. Quæ digna quidem sunt, ut à Visitatoribus exactè notentur, ut autè in indiciorum examine procedant.

Corollaria.

VIII.

probationibus.

idem indiciorum
um esset speciatim
tendendum censio,
obationes delicti
nibus, quæ sunt
sufficiens violenta
condemnationem
an. Rodericus
sententia Juris
am fatetur consensu,
& Malcari in Curia De
dicentem qui
truntur, & centi
dicia probabiliter
abentur pro suffi-
Emmanuel Ro-
similibus delicti
onjecturas, vel
essent sufficiens
nam ordinariam
ordinariam, mi-
apparentiam
mature alijs ci-
m, loci, tempo-

delictis
inquiramus: in
em, nempe: Et
improbanda do-
m probationem
illam duo testes
majores, delibe-
que indicij
ficat unus, &
mplenam pro-
facit & indicij

erti intelliger-
sint duo testes
nentes de visu
in se, videlicet
Anthonium
cto, & non de
m eadem ho-
nitus existit
m habentem
& certum est
dicto, & se-
statur. Isti ta-
e, licet unus
dicio; quia est
ximam, &
m: & idem
s testibus,
alios de in-
oines testes dici
stantijs in-

professo de
respectu de-
de proba-
est à nobis,
quod

LESU
Spirit.
II

inquisitionem specialem illa tria sepe à nobis repetita sufficere distinctivè, nempe infamia, indicia expressa, & semiplena probatio. Diximus de infamia, & indicijs superioribus capitulis, restat jam ut de semiplena probatione sermonem instituamus, exponentes quibus in casibus semiplena probatio sufficiat ad legitimam formandam inquisitionem.

Primò dico: In delictis quæ sunt contra bonum commune, ad inquisitionem sufficit semiplena probatio, etiam si nulla præcedat infamia, quia communi bono etiam cum detrimento fama unius aut alterius, omnino est consulendum. Idem etiam censeo, quando imminet proximo damnum grave ex peccato occulto alterius, in delictis etiam occultis. Vide quæ præcedenti cap. diximus de indicijs, quando hæc indicant peccatum contra bonum commune, vel particulare, & intelligit illud dictum juxta limitationem ibi expressam.

Secundò dico: Quòd si crimen sit notorium, etiam si malefactor sit occultus, & unus testis omni exceptione major deponat de crimine Auctore, potest iudex ad inquisitionem specialem procedere. Ratio est, quia non minus hæc semiplena probatio inducit Auctorem in publicam notitiam iudicis, quam indicia judicialiter probata. Hæc enim cum pariant quandam juris notorietatem, possunt pro infamis, & ficto accusatore haberi, ut præcedenti capite annotavimus. Igitur cum semiplena probatio sit plerumque infamia, sive indicia, fit ut semiplena probatio à fortiori sufficiat ad inquisitionem instituendam, ut optimè probat P. Lessius lib. 2. cap. 29. dubit. 1. §. num. 146. & Arragon. 2. 2. q. 69. art. 2.

Dixi in delictis notorijs, nam si occulta sunt, & nulla ratione communi bono adveniant, non sufficit unus testimonium, quamvis sit testis omni exceptione major. Unde ex dictis intelligitur, quod denunciator potest etiam admitti tanquam testis, cap. In omni, de Testibus, ubi Butrius, Ananias, Joannes Andreas, Felinus, Arelinus, Navar. in Summa 25. num. 3. & communiter DD. omnes tenent, ut docent Paulin. Berri in sua praxi criminali, titulo 7. cap. 5. & novissimè Franc. Aretnus Minorita in sua methodo, sive practica criminali lib. 1. cap. 9. quòd præcipuè locum habet, tam in criminibus, quæ sunt in detrimentum communis boni quantumvis occultis, quam in criminibus notorijs, etiam si non sint in perniciem publicam.

Tertio dico: In omnibus criminibus sufficit semiplena probatio, ut iudex possit ea prævia, reum interrogare, quamvis facultatem non habeat procedendi ad inquisitionem specialem, & idem censeo de indicijs manifestis, & juridicè probatis. Hæc conclusio explicatione indiget, pro qua nota primò, ut rectè advertit Gregorius de Valentia. 2. 2. disput. 5. qu. 13. puncto. 2. & quasi. 14. puncto 1. quòd aliud est interrogare Reum de crimine, aliud verò facere inquisitionem particularem de eo; hæc enim multum distant inter se: nam interrogatio Rei fieri potest, ut præcedenti capite diximus, præcedentibus indicijs, aut semiplena probatione, antequam Iudex ad inquisitionem procedat, inquirendo & examinando Testes, & tunc Reus merito interrogatur, ut si neget contra eum instituat inquisi-

tio, inquirendo & examinando Testes, si vero delictum agnoscat, puniatur. Inquisitio verò fit, cum negante Reo Iudex procedat ulterius ad inquirendos, & examinandos Testes.

Nota secundò. Quòd duplex est notorium. Aliud dicitur *notorium notorietate facti*, in quo sententia notoria dicitur, (ut cap. 1. notavimus) quicquid coram iudice & coram Notario manifestatur, etiam si illa notitia resulet ex inquisitione generalis. Igitur etiam Iudex non possit inquirere contra reum, poterit tamen eum interrogare, tadicis vel semiplena probatione præcedentibus; nam tunc Iudex habet ius ad interrogandam Reum: ergo per semiplenam probationem acquirit ius aliquod, licet non ita integrum: ergo saltem acquirit ius interrogandi iudicè.

Confirmatur primò. Quia ex opposita sententia possunt multa damna oriri in detrimentum boni publici, imò etiam multa scandala in Republica; multa enim crimina impunita remanerent, si iuxta communem DD. sententiam iudex non posset procedere, prævia tantum semiplena probatione.

Confirmatur secundò ex communi usu omnium iudicum rotius Christianitatis. Hanc quoque sententiam (præter D. Thom. ut supra) tenent communiter omnes Recentiores, in quantum docent, unum testem omni exceptione majorem sufficere ad inquisitionem specialem. Ita tenent Antonius Victorinus in libro, de modo procedendi in causis Regularium, cap. 2. §. num. 1. & 2. secutus Bartolom. in l. Maritus ff. de questionibus, Thomas Trivisanus in libro, de modo & ordine criminaliter procedendi inter Regulares, cap. 7. num. 3. quam sententiam dicit esse omnium DD. Franciscus Aretnus in Pract. crimin. cap. 7. de ijs quæ observari debent ad torquendam Reum, affirmat communiter esse receptam ab omnibus Theologis, & Summis. Ludovicus Turtianus Tom. 2. de Just. & Jure disp. 50. dub. 2. docet esse communem, & in praxi omnium iudicum receptam sententiam, ut manifestè docet Navarrus in Rubric. de indicijs, in prima num. 56. ubi sic ait: Non potest quis cogi ad juramentum dicendi veritatem super occulto crimine, ergo non debet Iudex interrogare Reum juramento ei delato, antequam habeat plenam, vel saltem semiplenam de culpa notitiam. Et infra num. 59. sic scribit. Ergo Iudex non potest interrogare, neque cogere ad respondendum Reum, nisi prævia probatione ad id sufficere, in acta publicis a validè & ritè deducta, & ita solum præcedens notorietate, vel saltem infamia legitima, aut indicijs ei æquipollentibus, quam rationem prius tetigit S. Thom. 2. 2. quasi. 33. art. 7. ad 5. ubi Prælati non est Iudex iudiciorum occultorum; sed sicut DEVS, unde non habet potestatem præcipiendi aliquid super occultis, nisi in quantum per aliqua indicia manifestentur, puta per infamiam; vel aliquas suspiciones, in quibus casibus potest Prælati præcipere eodem modo, sicut & Iudex seculari vel Ecclesiasticus potest exigere juramentum de veritate dicenda. Et infra eodem num. ubi (in q. i) colligitur ex præfata confirmatione S. Thom. quòd Iudex non habet potestatem cogendi Reum ad jurandum de veritate dicenda, nisi infamia, vel semiplena probatio præcesserit.

Idem repetit num. 65. ubi docet quòd etiam numerus unus Testis, nec duorum, nec trium sufficiat

sufficiat ad inquirendum, tamen constat dictum unius Testis omni exceptione maioris sufficere ad interrogandum, & hunc esse sensum Cap. Inquisitionis, dum requiritur ad inquisitionem duos, aut tres testes, non vero requiritur eosdem ad interrogationem, & clarissimè idem Navar. num. 96. docuit dicens: Ad verendum tamen, dici posse quod licet cum proceditur per denunciationem Evangelicam, aut iudicalem privatam, aut Canonicam, non agatur ad punitionem delicti; si tamen per illas vias illud manifestum fiat iudici, poterit ille ex officio per viam inquisitionis procedere, et si sive texta nova tela iudicij, & punire illud, quem admodum posset si iudicialiter constaret ei per confessionem incidenter coram eo factam, vel per generalem inquisitionem; ut supra dictum est: sed tunc non procederet sine accusatore vero, vel fido, quia erat notorietas, vel infamia resultans ex illa probatione iudiciali.

Ex quibus, & precedentibus aperit colligitur, quod per quasvis vias, præcipue per iudicalem privatam, aut per confessionem Rei coram eo in iudicio factam, aut per generalem inquisitionem, posse Iudicem per viam inquisitionis procedere, incepta nova tela iudicij & punire illum.

Ex omnibus igitur in hoc capite annotatis clarè colliguntur sequentia. Primum. Semiplenam probationem tam in criminibus quæ communi bono, quam in illis quæ privato contrariatur, sufficere ad formandam inquisitionem specialem. Et idem censet Julius Clarus. lib. 5. q. 7. num. 3. quando procedit denunciatio, sive denunciatus faciat, vel non faciat semiplenam probationem, quia denunciatio, ut ille ait, succedit loco infamiae, & sic aperit viam Iudici ad inquirendum.

Secundum. In notorijs criminibus notorietate facti, tam indicia expressa, quam semiplenam probationem, sive denunciationem sufficere ad prædictam inquisitionem specialem, vel saltem præbere facultatem ad interrogandum Reum.

Tertium. Non solum notorietatem facti, sed etiam juris notorietatem, scilicet quando crimen ad notitiam Iudicis pervenit, sit esse prævijs indicij, aut semiplena probatione, ad interrogandum Reum, licet non ad inquisitionem. Nam (ut superius annotavimus) ista duo

sunt valde distincta, nempe iudicem iudicè interrogare alias personas de crimine Rei, quando per viam inquisitionis procedit, aliud vero Reum ipsum interrogare; nam ad inquisitionem in rigore sumptam, requiritur infamia, nisi in casibus superijs exceptis, nec sufficiunt duo aut tres testes iurati, ut Jura omnia communiter proclamant, ad interrogationem vero Rei iudicè factam, unum istorum trium, nempe infamia, indicia expressa, aut semiplena probatio distinctivè sufficit, nec tunc licet Reo calumniosè se defendere, tacendo veritatem. Quare non sunt hæc passim confundenda, interrogatio Rei, & inquisitio de Reo apud alios; quod qui non advertunt, magnam huic disputationi obscuritatem afferunt. Quare D. Thom. si avertit legatur dicto art. 2. quæst. 69. clarè inventis ibi ipsam fuisse locum de interrogatione Reo faciendâ.

Caput verò Inquisitionis, iuncto Cap. Qualiter & quando, de accusationibus, aperit loquuntur de inquisitione à Iudice faciendâ, non verò de interrogatione Rei. Ut tamen Reus teneatur respondere iudicè, communiter DD. docent, debet illi semiplenam probationem, aut indicia expressa præstare manifestari, ut ipse teneatur veritatem declarare, nam Reus habet ius excipiendi contra Testem, vel an indicia sunt levia, vel non satis probata, (saltem per duos Testes omni exceptione maiores) ut constat ex lege Custodias. ff. de publico iudicio.

Demum etiam unus Testis viam aperit inquisitioni, quando scilicet facta alicui correctione fraterna, ipso renuente corrigi, denunciatur Prælo; nam si tunc rebellis existat, sufficit ille Testis, qui denunciavit, & rebellio in eo casu succedit loco accusationis, & Prælati poterit iudicè inquirere, & procedere contra eum. Ità expressè cum Caserano 2. 2. quæst. 69. art. 2. tenent omnes fere Thomistæ, ex quo inferunt quod iste denunciatus potest esse Testis, post dictam rebellionem, sed ipse solus non sufficit, ut Prælati possit eum punire, sed ultra requiritur, ut adsit alius Testis, ut expressè docet M. So. de secreto, membro 2. quæst. 8. in tertia concl. 1. Et tunc denunciator simul cum alio Teste sufficit ad plenam probationem.

Finis Tractatus secundi.

T R A -

IESU
Spirit.
II